

Van İli Gürpınar İlçesinde Yem Bitkileri Üretimi ve Sorunları Üzerine Bir Araştırma

Kasım ŞAHİN¹

İ.Hakkı YILMAZ²

Geliş Tarihi: 27.07.2007

Öz: Bu araştırma Van ili Gürpınar ilçesinde yem bitkileri üretimi ve sorunlarının belirlenmesi amacıyla yürütülmüştür. Van ilinde yem bitkisi üretiminin yoğun olarak yapıldığı Gürpınar ilçesinden tabakalı örnekleme yöntemi kullanılarak 87 yem bitkisi üreticisiyle görüşme yapılmıştır. Bu veriler 2006 üretim dönemine ait olup, köydeki görüşülen kişilerden anket yoluyla toplanmıştır. Görüşülen işletmelerde ortalama nüfus işletme başına 6.74 tür. Çiftçilerin yaş ortalaması 42.67 yıl ve işletmelerdeki ortalama tarımsal üretim tecrübeleri 23.49 yıldır. İşletmelerde ortalama arazi genişliği 52.05 dekadır. Bu arazinin % 60.25'i sulu, geri kalan % 39.75'i ise sulanmayan arazilerden oluşmaktadır. 2006 yılında yem bitkileri ekim alanı ortalama 26.87 dekar olup, bunun 20.14 dekarı yonca, 5.34 dekarı korunga ve 1.39 dekarı da silajlık mısırdır. İşletmelerdeki ortalama inek varlığı 2.05 baş, koyun varlığı 35.82 baş ve keçi varlığı 8.70 baştır. Bölgedeki yem bitkileri üretiminin ana sorunları sulama, sertifikalı tohum kullanımı ve devletin teşvik konuları gibi hususlarda yeterli bilgiye sahip olamamalarıdır. Ayrıca bölgede tarım için yeterli alet ve ekipman da bulunmamaktadır. Bu nedenle çiftçiler yem bitkileri yetiştiriciliği konularında eğitilmelidirler. Ayrıca, çiftçiler kooperatif kurar ise çeşitli tarımsal alet ve ekipmanları kolayca alabilirler. Bölgede süt ve besi sığırcılığının gelişmesi yem bitkileri üretimine bağlıdır ve bu yüzden yonca, korunga ve silajlık mısır gibi bitkilerin üretimi daha çok teşvik edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Yem bitkileri üretimi, sosyo-ekonomik özellikler.

A Research On Forages Production and Problems in Gürpınar District of Van

Abstract: The purpose of this research was to determine production and problems of forages grown in Gürpınar district of Van. Eighty-seven forage producers were interviewed at Gürpınar district of Van province where forages are being produced intensively. The data belong to 2006 production period and were collected by means of questionnaires interviewing with persons in village. On these farms, the average population per farm was 6.74 people. The average farmer's age were 42.67 years old and had 23.49 years of farm production experience in overall farms. The average farm size was 52.05 decares. About 60.25 % of the total land is irrigated and the remaining 39.75 % is dry land. In 2006, 26.87 decares average land was planted with forages which are mainly alfalfa (20.14 da), sainfoin (5.34 da) and silage corn (1.39 da). The average cow, sheep and goat per farm was 2.05, 35.82 and 8.70, respectively. The main problems of forage production in region are lack of forage cultivation information such as, irrigation methods, usage of certified seed, and government related programmes (forage encourage programme). Also, they do not have enough tool, and equipment for forage cultivation. Therefore, farmers should be trained on the topics of forage cultivation. Also, if villagers establish a cooperative, they can get tools and equipment easily. In the region, development on dairy and fattening cow breeding are depend on forage production. Therefore, forage production in the region should be more encouraged, especially, alfalfa, sainfoin, and silage corn production.

Key Words: Forages production, socio-economical characteristics.

Giriş

Ekonomik ve teknik gelişmeler, son yıllarda diğer sektörlerle birlikte tarım sektörünü de etkisi altına almıştır. Hayvansal ve bitkisel üretimdeki olumsuzluklar ekonomik ve teknik gelişmelerden bu kesimlerin yeterince yararlanamadığı görüşünü

güçlendirmektedir. Tarım işletmelerinin faaliyetlerini rasyonel ve kararlı bir şekilde yapabilmeleri, değişik üretim faaliyetleri konusunda yeterli bilgi yanında, fiziki üretim faktörlerine de sahip olmalarına bağlıdır. Ülkemizde tarım işletmelerinin çoğunun yeter

¹ Yüzüncü Yıl Üniv. Ziraat Fak. Tarım Ekonomisi Bölümü-Van

² Yüzüncü Yıl Üniv. Ziraat Fak. Tarla Bitkileri Bölümü-Van

büyükte olmaması ve sermaye birikimi sağlayamaması nedeniyle, işletmelerde; yatırımlar yapılamamakta, tarımsal girdi kullanımı yaygınlaştırılmamakta ve modern tarım teknolojileri uygulanamamaktadır (Karlı ve Çelik, 2003). Kırsal alanda yaşayan halk geçimini genellikle tarımdan sağlamaktadır. Kullanılabilir arazi kaynakları sınırlı olduğundan, kırsal kesimin hayat standardını yükseltmek ve daha iyi bir yaşam düzeyini sağlamak, tarımda sınırlı üretim kaynaklarından en iyi şekilde yararlanmakla mümkündür. Bunun için mevcut üretim yapısının bilinmesi zorunludur.

Hayvancılık; Türkiye'nin hem ulusal beslenme ve hem de ulusal kalkınmasında, dış satımın artırılmasında, sanayiye hammadde sağlanmasında, bölgesel ve sektörler arası dengeli kalkınma ve kalkınmanın istikrar içinde başarılmasında, kırsal alanda gizli işsizliğin önlenmesinde sanayi ve hizmetler sektörlerinde yeni istihdam olanaklarının yaratılmasında ve kalkınma finansmanının öz kaynaklara dayandırılmasında önemli bir potansiyele sahiptir (Tüzün ve Yenigün 2002).

Özellikle hayvansal üretime yönelik olarak ortaya konan ve uygulanan yem bitkileri üretiminin teşvik edilmesi de çok önemlidir. Ancak bu durumda yem bitkileri yetiştiriciliğinin özendirilmesi ve yetiştiriciliğin yaygınlaştırılması, hayvansal ürünlerinin fiyatlarında kararlılık, çiftçi gelirlerinde artış ve hayvansal üretimde uzmanlaşma ile sağlanabilir.

2000/467 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile "Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkında Karar" yürürlüğe konulmuştur. Bu kararda gerekçe olarak, yem bitkileri ekilişlerinin artırılarak kaliteli kaba yem açığının giderilmesi ve yıl boyu yeşil yem temini için silaj yapımının teşvik edilmesi gösterilmiştir. Bu karara göre, çok yıllık yem bitkileri üretiminde; ekim yılı yatırım giderlerinin % 35'i (nakliye, gübre, ilaç hariç), işletme için duyulan alet ve ekipmanın % 30'u teşvik olarak ödenmektedir (Açıkgöz ve ark. 2005).

Mevcut hayvan varlığı üzerinden hesaplandığında ülkemiz kaliteli kaba yem ihtiyacı yaklaşık 30 milyon tondur. Çayır, mera ve yem bitkileri üretiminin tamamı dikkate alındığında karşılanabilen miktar yaklaşık 13 milyon ton civarındadır (Anonim 2004).

Yem bitkileri ekilişlerinde, istenilen düzeyde olmasa bile, verilen teşviklerle gelişmeler olmuştur. Yem bitkileri 2001 yılında 1.151.750 ha ekiliş alanı ile, tarla tarımı içinde, yaklaşık % 6 lık orana yükselmiş ve artış devam etmektedir. Ancak bu oranın % 25'lere çıkarılması gerekmektedir. Yem bitkilerinin toplam ekim alanı, yıllar itibariyle artmış olsa da, artış hızı oldukça yavaştır. En geniş ekim alanına sahip olan

yonca ve fiğın ekim alanı düzenli artarken, korunganın ekim alanı dalgalanma göstermektedir (Anonim, 2004).

Karasal iklim kuşağında bulunan Doğu Anadolu Bölgesinin % 53,4'ü çayır ve meralardır. Fakat bu alanlardan ve ekilen yem bitkilerinden elde edilen kaba yem hayvan varlığının ihtiyacını karşılayamamaktadır. Türkiye'de ekilen yonca ve korunganın % 44,5'i, hayvan varlığının yaklaşık % 30'u bu bölgede bulunmaktadır (Açıkgöz ve ark. 2005).

Van ilinde yem bitkileri üretimine yönelik olarak çok sayıda proje geliştirilmiş ve uygulamaya konulmuştur. İldeki proje kapsamında desteklenen projelere göre yem bitkileri ekim alanları bakımından ilk sırayı Gürpınar ilçesi almaktadır (Anonim 2007).

Gürpınar ilçesinde 18.973 hektar çayır ve 316.648 hektar mera alanı bulunmaktadır. 2004 yılı itibariyle Van da 345.924 ton yonca, 83.296 ton korunga ve 1.015 ton silajlık mısır üretilmiştir. Aynı yıl Gürpınar ilçesinde ise 8.923 ton yonca ve 3.332 ton korunga üretilmiştir (Anonim 2006).

Bu çalışmada Gürpınar ilçesinde seçilen köylerdeki işletmelerin yem bitkileri üretim durumu ve sorunları incelenmiştir. Araştırmada köydeki işletme sahipleri hakkında çeşitli sosyo ekonomik bilgiler yanında, tarımsal faaliyet içinde, hayvansal ve bitkisel üretim dalları hakkında da genel bilgiler toplanmıştır.

Materyal ve Yöntem

Çalışmanın materyalini Gürpınar ilçesinde yem bitkileri ekilişinin yaygın olduğu Çavuştepe, Sakalar ve Bozyiğit köylerinde bulunan ve yem bitkileri yetiştiriciliği yapan çiftçilerden elde edilen veriler oluşturmaktadır. Köyde yaşayan çiftçilerle anket çalışması yapılarak, veri toplanmıştır. Bu veriler 2006 üretim dönemine aittir.

Araştırmada popülasyondaki farklı bölümlerin yeterince temsil edilmesini sağlamak (Güneş ve Arıkan, 1988) amacıyla tabakalı örnekleme metodu kullanılmıştır. Örneğe girecek işletme sayısı belirlenirken oransal tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Hesaplamada kullanılan formül aşağıdaki verilmiştir (Yamane 1967).

$$n = \frac{N \sum N_h (S_h^2)}{N^2 \cdot D^2 + \sum N_h (S_h^2)}$$

Yukarıdaki formüle;

n= Örnek hacmi

N=Anakitledeki birim sayısını

Nh=h'nci tabadaki birim sayısını

$Sh^2 = h'$ nci tabakadaki varyansı
 $Sh = h'$ nci tabakadaki standart sapmayı
 D^2 ise $D^2 = d^2/z^2$ şeklinde hesaplanmakta olup
 $d =$ Anakitle ortalamasından izin verilen hata payını
 $z =$ izin verilen güvenlik sınırının t dağılım tablosundaki değerini ifade etmektedir.

Elde edilen çerçeve listesinden (242 aile) oransal yöntem ile % 5 hata ve % 95 güvenlik sınırları içerisinde örnek hacmi 87 olarak hesaplanmıştır. Köylerde görüşme yapılan ve değerlendirmeye alınan yem bitkisi yetiştiren işletme sayısı 87 olmuştur.

Görüşülen müteşebbislerden elde edilen işletme bilgileri doğrultusunda, işletme verilerine göre gruplara ayrılarak değerlendirilmesi düşünülmüştür. Bu amaçla da görüşülen işletmelerin gruplara ayrılmasında en önemli özelliğın işlenen tarım arazisi olacağına karar verilmiştir. Dolayısıyla görüşülen işletmeler 3 gruba ayrılmıştır. I. Grup 1-20 dekar arazisi olan işletmelerden oluşmuştur. II. Grup 21-50 dekar arazisi olan işletmelerden, III. Grup ise 51 dekar ve daha yukarı arazi genişliğı olan işletmelerden oluşturulmuştur. Köylerdeki anket çalışmaları 15-Ekim-15 Kasım 2006 tarihleri arasında yapılmıştır.

Görüşülen kişilerden elde edilen veriler bilgisayara girilerek değerlendirilmiş, verilerin analizinde tartılı ortalamalar ve oranlar hesaplanarak çizelgeler haline getirilmiştir.

Görüşülen kişilerin sayıları ve sahip oldukları ortalama arazi genişlikleri Çizelge 1'de verilmiştir.

Görüşme yapılan ailelerdeki mevcut işgücü potansiyeli, nüfusun farklı cinsiyet ve yaş grupları dikkate alınarak erkek işgücü birimine (EİB) çevrilmiştir (İnan 1994; Rehber ve Çetin 1998). İncelenen işletmelerdeki büyükbaş hayvan varlıkları da büyükbaş hayvan birimine (BBHB) çevrilmiştir (Açıl ve Demirci 1984).

Bulgular ve Tartışma

İşletmelerin nüfus ve sosyal yapısı: İncelenen işletmelerde işletme başına düşen ortalama nüfus 6.74 kişidir. Bu sayı 2. Grup işletmelerde 5.78 kişi ile en düşük ve 3. Grup işletmelerde 7.73 kişi ile en yüksektir. Toplam nüfusun yarısını kadın nüfus oluşturmaktadır (Çizelge 2). Hane halkı büyüklüğü Dönerdere köyünde 5.8 olarak (Acar 2001) ve Emek köyünde ise 6 olarak (Dedeoğlu 2005) tespit edilmiştir. Bu araştırmada Van yöresinde yapılmış olan iki çalışmadaki işletme başına düşen ortalama nüfus yüksek çıkmıştır.

Tarım işletmelerinde üretimin esas faktörlerinden biri de işgücüdür. İşgücü aynı zamanda doğal kaynakların, sermayenin ve teknik bilgi gibi üretim öğelerinin etkin kullanılmasında zorunlu bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Görüşme yapılan işletmelerde tarımsal faaliyette kullanılan kadın ve erkek işgücü, erkek işgücü birimi cinsinden (EİB) 2.24 olarak tespit edilmiştir. Bunun 0.69 EİB i kadın 1.55 EİB'i ise erkektir. Gruplar arasında EİB dağılımı açısından farklılıklar vardır.

İncelenen işletmelerde işletme yöneticileri ortalama olarak 42.67 yaşında, 23.49 yıllık tecrübe ve 4.89 yıllık bir eğitim düzeyine sahip bulunmaktadır (Çizelge 3).

Okuryazarlık ile verim arasında yakın bir ilişki bulunması ve tarımsal üretimin bilinçli yapıldığı yörelerde okur-yazarlık oranının genellikle yüksek olduğu bilinmektedir. Bu nedenle görüşülen işletme sahiplerinin eğitim durumu da incelenmiştir. Görüşülen kişilerin % 64.37 si ilköğretim mezunudur. Bunu % 19.54 ile lise mezunu ve % 10.34 ile okur-yazar olmayanlar takip etmektedir. Çalışmada üniversite mezunu olan kişilere rastlanmamıştır.

İşletmelerin yapısal özellikleri

Arazi varlığı: İncelenen işletmelerde işletme başına düşen ortalama işletme arazisi 52.05 dekar olup, bunun % 60.25'i sulu araziden oluşmaktadır. İşletmelerde sulu arazinin toplam işletme arazisi içindeki payı işletme gruplarına göre farklılık göstermektedir (Çizelge 4). Çatak ilçesinde yapılan bir

Çizelge 1. İşletme sayısı ve ortalama arazi dağılımı

İşletme Grupları	İşletme Sayısı (Adet)	%	Ortalama İşletme Arazisi (da)
I.	25	28.74	12.20
II.	32	36.78	41.25
III.	30	34.48	96.77
Top/Ort.	87	100.00	52.05

Çizelge 2. İncelenen işletmelerde nüfus mevcudu ve cinsiyete göre dağılımı

Nüfus		I.	II.	III.	Ort.
Erkek	Kişi	3.36	2.78	4.00	3.37
	%	49.70	48.10	51.75	50.00
Kadın	Kişi	3.40	3.00	3.73	3.37
	%	50.30	51.90	48.25	50.00
Toplam	Kişi	6.76	5.78	7.73	6.74
	%	100.00	100.00	100.00	100.00

Çizelge 3. İşletmelerde üreticilerin yaş, deneyim ve eğitimi (yıl)

	I.	II.	III.	Ort.
Yaş	40.40	42.72	44.50	42.67
Tecrübe	20.16	23.44	26.33	23.49
Eğitim	4.28	5.03	5.26	4.89

Çizelge 4. İncelenen işletmelerde ortalama arazi genişliği ve sulu arazi durumu (dekar)

İşletme Grubu	Sulu Tarım Arazisi	Kuru Tarım Arazisi	İşletme Arazisi	Sulu Arazinin Payı (%)
I.	10.48	1.72	12.20	85.90
II.	21.41	19.84	41.25	51.90
III.	59.37	37.40	96.77	61.35
Ortalama	31.36	20.69	52.05	60.25

çalışmada işletmelerin ortalama genişliği 39.91 dekar olarak bulunmuştur (Yıldırım ve Oktay 1995). Araştırmadaki ortalama işletme genişliği bu değerden yüksek olmasına rağmen, Dönerdere köyünde yapılan çalışmadaki 187.5 dekardan (Acar 2001) ve Emek köyündeki 227.27 dekar (Dedeoğlu 2005) olan işletme genişliklerinden düşüktür. Bu durum köylerin farklı arazi yapılarından kaynaklanmaktadır. İncelenen işletmelerin işletme arazilerinin tamamı mülk araziden oluşmaktadır. İncelenen işletmelerde ortalama parsel sayısı 4.07 olup, ortalama parsel genişliği ise 12.79 dekar olarak belirlenmiştir.

Yem bitkileri ekimi: Yem bitkileri denildiğinde, geniş anlamda ot obur hayvanların beslenmeleri için gereksinim duydukları yemi üretmek amacıyla doğal olarak yetişen veya kültüre alınan bitkiler anlaşılmaktadır. Yem bitkileri; çayır, mer'a ve tarla gibi çeşitli alanlarda yetişmektedir. Ancak ülkemizde yem bitkisi dendiğinde yem üretmek amacıyla yalnızca tarla koşullarında kültürü yapılan bitkiler anlaşılmaktadır (Soya ve ark. 1997). İncelenen işletmelerde işletme başına düşen ortalama yem bitkileri ekim alanı 26.87 dekar olup, bunun % 74.95'i yonca, % 19.87'si korunga ve % 5.17'si de silajlık mısırdan oluşmaktadır. İşletme gruplarına göre yem bitkileri ekim alanları farklılık göstermektedir. 1. grupta silajlık mısır ekimine rastlanmamıştır (Çizelge 5). Dönerdere ve Emek köylerinde yapılan çalışmalarda da yem bitkileri içinde yoncanın ilk sırayı aldığı, bunu korunganın izlediği belirtilmiştir (Acar 2001, Dedeoğlu 2005).

İşletmelerde dekara ortalama yonca tohumu kullanımı 5.10 kg, korunga tohumu kullanımı 7.56 kg ve silajlık mısır tohumu kullanımı ise 2.50 kg olarak belirlenmiştir. İşletme grupları büyüdükçe dekara kullanılan tohum miktarı artmaktadır.

Yoncada ilk ekim yılında 300 bitki/m², diğer yararlanma yıllarında 150-200 bitki/m² sıklık en idealdir. Bunun için taze ve safiyeti tam tohumluktan serpmeye ekimlerde 3-3.5 kg/da, sıraya yapılan ekimlerde 2-2.5 kg/da kullanılması yeterlidir (Soya ve ark. 1997). Görüşülen işletme sahiplerinin yonca ekiminde kullandıkları tohum miktarları bu verilere göre oldukça yüksek bulunmuştur.

Korungada tohumluk dendiğinde meyvesi aklı gelir. Çünkü tohumların meyveden çıkarılması zordur. Tohumlar canlılığını en çok 3 sene koruduğundan, taze tohumluk kullanılmalıdır. Ot üretimi için yapılan serpmeye ekimlerde dekara 15-20 kg, 20-30 cm'lik sıralarda ise 10-15 kg tohum yeterlidir. Tohumluk çıplak tohum miktarı ise 7-9 kg olmalıdır (Soya ve ark. 1997). Araştırmada dekara ortalama kullanılan tohum miktarı belirtilen miktarlara oldukça yakın bulunmuştur (7.56 kg/da).

Üretilen yem bitkilerinin tamamı işletmedeki hayvanların beslenmesinde kullanılmaktadır. Çok az da olsa bazı dönemlerde dışardan kaba yem teminine de gidilmektedir. Kesif yemler ilçe veya il merkezinden temin edilmektedir. Sığır besiciliğinde kullanılan şekerpancarı posası ise Erciş ilçesindeki şekerpancarı fabrikasından temin edilmektedir.

Yem bitkileri yetiştiriciliğinin sorunları: Yem bitkileri yetiştiriciliğinde başta sulama sorunu olmak üzere, sertifikalı tohumluk, sulu arazi varlığının yeterli olmaması, alet ekipman sorunları ve verilen teşviklerden yeterince yararlanamamadır (Çizelge 6). Görüşülen işletmelerin % 78,16'sında sulama sorunu vardır. Bu sorunu % 68,97 ile sertifikalı tohumluk ve % 63,22 ile sulu arazinin yeterli olmaması sorunu izlemektedir.

Ankara ili Polatlı ilçesinde yem bitkileri üreticileriyle yapılan bir araştırmada, üreticilerin yem bitkileri üretiminde aile işgücü yetersizliği, ekipman yetersizliği ve sulama gibi sorunlarla karşılaştıkları belirtilmiştir (Yavuz ve Ceylan 2005).

Hayvan varlığı: İncelenen işletmelerde işletme başına düşen büyükbaş hayvan sayısı büyük baş hayvan birimi cinsinden (BBHB) 5.08, küçükbaş hayvan sayısı ise 46.82 baştır. İşletmeler büyükbaş hayvan varlığında inek ve küçük baş hayvan varlığında ise koyun ağırlıklı bir yere sahip bulunmaktadır. İşletmelerdeki ortalama süt ineği varlığı 2.05, koyun varlığı 35.82 ve keçi varlığı 8.70 baştır. İşletmelerde ortalama inek süt verimi ise günlük 5.19 kg'dır. Süt veriminin düşük olması, işletmelerde hayvan varlığının yerli ırklardan oluşması ve mevcut melez ve kültür ırkı hayvanların bakım ve beslemesinin yeterince yapılamadığından kaynaklanmaktadır. İşletmelerdeki ortalama laktasyon süresi 240.27 gün olarak belirlenmiştir. İşletme başına ortalama süt üretimi 2556.35 kg ve laktasyon dönemindeki süt verimi ise ortalama 1247 kg olarak bulunmuştur (Çizelge 7). Van ilinde yapılan bir çalışmada kültür ırkı ve mezezi süt sığırcılığı yapan işletmelerde bir sağıım döneminde inek başına süt verimi 1720 kg, yerli ırk hayvanlarda ise 674 kg olarak belirlenmiştir (Yıldırım ve ark. 2001).

Çizelge 5. İşletmelerde ortalama yem bitkileri ekim alanları (dekar)

Yem Bitkisi	I.		II.		III.		Ortalama	
	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%
Yonca	10.08	96.18	14.69	75.18	34.33	70.99	20.14	74.95
Korunga	0.40	3.82	4.38	22.42	10.50	10.50	5.34	19.87
Silajlık Mısır	0.00	0.00	0.47	2.41	3.53	7.30	1.39	5.17
Toplam	10.48	100.00	19.54	100.00	48.36	100.00	26.87	100.00

Çizelge 6. İncelenen işletmelerde karşılaşılan yem bitkileri yetiştiriciliği sorunlarının % dağılımı

Sorunlar	I.	II.	III.	Ort.
Sulama	84,00	71,88	80,00	78,16
Tohum	72,00	68,75	66,67	68,97
Sulu arazi	64,00	62,50	63,33	63,22
Alet ekipman	56,00	53,13	60,00	56,32
Destekleme	28,00	34,38	40,00	34,48

Süt verimi Emek köyünde yapılan bir çalışma 2094.9 kg olarak bulunmuştur (Acar, 2001). Bu değer çalışmadaki değerden oldukça yüksektir. İşletmelerden koyunculuk faaliyetine yönelik olarak süt üretim ve verim değerleri toplanamamıştır.

Sonuç

Bu çalışmada işletmelerde ortalama hane halkı büyüklüğü 6.74 kişi, işletme sahiplerinin yaş ortalaması 42.67 yıl, tarımsal üretimdeki tecrübeleri 23.49 yıl ve aldıkları ortalama eğitim süresi ise 4.89 yıl olarak belirlenmiştir.

Yem bitkisi üreten işletmelerde işletme başına düşen ortalama işletme arazisi 52.05 dekar olup, bunun % 60.25'i sulu araziden oluşmaktadır. İşletmelerin işletme arazilerinin tamamı mülk araziden oluşmaktadır. İncelenen işletmelerde ortalama parsel sayısı 4.07 olup, ortalama parsel genişliği ise 12.79 dekar olarak tespit edilmiştir.

İşletme başına düşen ortalama yem bitkileri ekim alanı 26.87 dekar olup, bunun % 74.95'i yonca, % 19.87'si korunga ve % 5.17'si de silajlık mısırdan oluşmaktadır. İşletmelerde kullanılan dekara ortalama yonca tohumu 5.10 kg, korunga tohumu 7.56 kg ve silajlık mısır tohumu ise 2.50 kg dır.

Çizelge 7. İşletmelerde inek sayısı, koyun sayısı, keçi sayısı, süt verimi, sağım süresi ve süt üretimi

	I.	II.	III.	Ortalama
İnek sayısı	1.00	1.78	3.07	2.05
Koyun sayısı	34.42	23.89	56.16	35.82
Keçi sayısı	9.33	8.75	8.00	8.70
İnek başına günlük süt verimi (kg)	4.83	4.55	5.90	5.19
Ortalama laktasyon süresi (gün)	262.56	219.19	244.20	240.27
Bir laktasyon döneminde süt verimi (kg/baş)	1268.16	997.31	1440.78	1247.00
İşletme başına süt üretimi (kg)	1268.16	1775.21	4423.19	2556.35

İşletmelerde ortalama büyükbaş hayvan sayısı (BBHB) cinsinden 5.08, küçükbaş hayvan sayısı ise 46.82 baştır. İşletmeler büyükbaş hayvan varlığında inek ve küçük baş hayvan varlığında ise koyun ağırlıklı bir yere sahip bulunmaktadır. İşletmelerdeki ortalama süt ineği varlığı 2.05, koyun varlığı 35.82 ve keçi varlığı 8.70 baştır. İşletmelerde inek başına ortalama süt verimi ise günlük 5.19 kg dır. İşletmelerdeki ortalama laktasyon süresi 240.27 gün olarak belirlenmiştir.

Yem bitkileri yetiştiriciliğinde başta sulama sorunu olmak üzere, sertifikalı tohumluk, sulu arazi varlığının yeterli olmaması, mevcut alet ekipmanının yeterli olmaması ve devlet tarafından verilen teşviklerden yeterince yararlanamama sorunları vardır.

Araştırma yöresinde sulama sorunu vardır. Bu konuda üreticiler mevcut yapıyı kabullenmiş görünmekte, bu sorunu ortadan kaldırmaya yönelik çaba göstermemektedir. Öncelikle sulama konusunda üreticilerin bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle köylerde üreticiler örgütlenerek bir sulama kooperatifi kurlmaları yararlı olacaktır.

Araştırma bölgesinde işletmecilerin yem bitkileri konusunda önemli bilgi yetersizliği olduğu görülmüş olup, bu konularda ilgili kuruluşlar (Tarım İlçe Müdürlüğü, Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim ve Yayım

Şubesi, Üniversite, vb.) tarafından üreticilere bu konularda eğitici ve yönlendirici çalışmalar artırılmalıdır.

Araştırma alanında süt ve besi sığırcılığının geliştirilebilmesi için yem bitkileri yetiştiriciliğinin teşvik edilmesi ve özendirilmesi gerekmektedir. Özellikle silajlık mısır üretiminin yaygınlaştırılmasında fayda vardır.

Yem bitkileri üretiminin desteklenmesine 2000 yılında başlanmış ve günümüzde de devam etmektedir. Üreticilerin bir kısmı mevcut sulu arazi varlıklarının yeterli olmadığı ve miras yönünden de paylaşılabilen ve tapusu olmayan araziler konusunda sıkıntı yaşamaktadırlar. Bir kısım üreticilerin yanlış bilgi verdikleri ve haksız kazanç sağladıkları da belirtilmektedir. Bu konuda Tarım İlçe Müdürlüğüne önemli görevler düşmektedir.

İncelenen işletmelerdeki bitkisel ve hayvan üretim genellikle işletme içinde tüketilmektedir. Üretilen sütün tamamı işletmede tüketilmektedir. İşletmelerin öz tüketime yönelik üretim yapmalarının nedenleri arasında işletmelerin küçük ölçekli üretim yapma zorunluluğu önemli bir rol oynamaktadır (Yıldırım ve ark, 2001). Görüşülen işletmelerde canlı hayvan pazarlamasının da işletme içinde yapıldığı, pazara yeterince hayvan götürülemediği belirlenmiştir. İşletme avlusunda yapılan satışların düşük fiyatlarda gerçekleştiği, pazara götürülmesi durumunda canlı hayvanların daha iyi bir fiyattan satılacağı düşünülmektedir.

Araştırma bölgesinde mevcut hayvan yetiştiriciliğinin daha verimli hale getirilebilmesi için; mevcut yapının ıslahı ve kültür hayvanlarının yaygınlaştırılmasında, bölgede bulunan ilgili tarım kuruluşlarıyla yöre çiftçilerinin işbirliğine gereksinim duyulmaktadır. Diğer yandan, hayvan besleme ve yem bitkileri konusunda uzman veteriner ve ziraat mühendisleri tarafından yöredeki üreticilere yetiştiricilik konusunda eğitici ve öğretici kurslar verilmesi çiftçilerin bilinçlenmesi açısından yararlı olacaktır.

Kaynaklar

- Acar, İ. 2001. Mandıra İşleten Dönerdere Tarımsal Kalkınma Kooperatifi İle Üyelerinin Ekonomik Yapısı ve Kooperatif Ortak İlişkileri. Y.Y.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı (Yüksek Lisans Tezi), Van.
- Açıl, F. ve R. Demirci, 1984, Tarım Ekonomisi, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No: 880, Ders Kitabı No: 245, Ankara.
- Açıkgöz, E., R. Hatipoğlu, S. Altınok, C Sancak, A. Tan ve D. Uraz. 2005. Yem bitkileri üretimi ve sorunları. Türkiye Ziraat Mühendisliği VI. Teknik Kongresi. Bildiriler: 503-518.3-7 Ocak 2005, Ankara.
- Anonim 2004. II. Tarım Şurası Çalışma Belgesi. 29 Kasım – 1 Aralık 2004. Ankara.
- Anonim 2006. Van İli 2005 Yılı Tarım Master Planı.
- Anonim 2007. <http://www.vantarim.gov.tr/sayfa.php?p=65> (25.05.2007)
- Dedeoğlu, M. 2005. Emek Tarımsal Kalkınma Kooperatifine Ortak İşletmelerin Ekonomik Analizi. Y.Y.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı (Yüksek Lisans Tezi), Van.
- Güneş, T. ve R. Arıkan. 1988. Tarım Ekonomisi İstatistiği. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 1049. Ders Kitabı: 305. Ankara.
- Inan, İ. H. 1994. Tarım Ekonomisi, Hasad Yayıncılık (Genişletilmiş Üçüncü Baskı) İstanbul, 264 s.
- Karlı, B. ve Y. Çelik. 2003. GAP Alanındaki Tarım Kooperatifleri ve Diğer Çiftçi Örgütlerinin Bölge Kalkınmasındaki Etkinliği. Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü Yayın No:97, Ankara.
- Rehber, E. ve B. Çetin. 1998. Tarım Ekonomisi. Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayın No: 134. VİPAŞ A.Ş. Yayın No: 10, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı, Bursa.
- Soya, H., R. Avcıoğlu ve H. Geren. 1997. Yem Bitkileri. Hasad Yayıncılık LTD. ŞTİ. İstanbul.
- Tüzün, A. M. ve R. Yenigün. 2002. GAP'ta Hayvansal Üretimin Yeri ve Önemi. <http://www.gap.gov.tr/Turkish/Tarim/Makale/mhv1.html> (04.07.2007).
- Yamane, T. 1967. Elementary Sampling Theory Prentice Inc. Englewood Cliffs. N.S. USA.
- Yavuz, G. ve İ. Ç. Ceylan. 2005. Polatlı ilçesinde üreticilerin yem bitkileri üretimine karar verme sürecinde etkili faktörlerin belirlenmesi üzerine bir araştırma. Ankara üniv. Ziraat fak. Tarım Bilimleri Dergisi. 11 (2): 133-138. Ankara.
- Yıldırım, İ. ve E. Oktay. 1995. Economics of production of sheep farming in çatak town of van province. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 5 (1): 135-161. Van.
- Yıldırım, İ., K. Şahin ve A. Şahin. 2001. Van yöresinde canlı hayvan ve süt mamulleri pazarlaması. Türkiye-Hollanda Besi ve Süt Hayvancılığı Sempozyumu. 11-12 Haziran 2001. Ankara

İletişim adresi

Kasım ŞAHİN
Yüzüncü Yıl Üniv. Ziraat Fak. Tarım Ekonomisi Bölümü-Van

